

ผลของโปรแกรมการระลึกถึงความหลังต่อภาวะซึมเศร้าและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา

พินลัษณ์ นิติภากรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

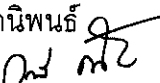
มิถุนายน 2547

ISBN 974-383-976-3

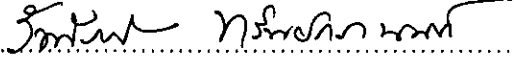
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ พินลักษ์ณ์ นิติภากรณ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

 ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ)

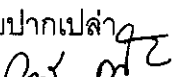
 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนีภรณ์ ททรัพย์กรานนท์)

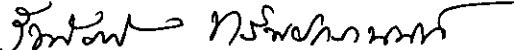
 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

 ประธาน

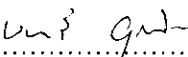
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ)

 กรรมการ

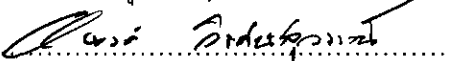
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนีภรณ์ ททรัพย์กรานนท์)

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม)

 กรรมการ

(นายแพทย์ทรงสิทธิ์ อุดมสิน)

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนงค์ วิเศษสุวรรณ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้สูงอายุ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ม่วงมี)

วันที่ 30 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากท่านอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วารี กังใจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัชนีภรณ์ ทรัพย์กรานนท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม ที่กรุณาให้คำปรึกษา และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ อย่างดียิ่งตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทุกขั้นตอนการวิจัย รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่สถานสงเคราะห์คนชรา วาสนะเวศน์ในพระสังฆราชูปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ให้โอกาส สละเวลาและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ น้องชาย น้องสาว สามีและบุตรที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือตลอดมา ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจและการช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาจากเพื่อนร่วมสาขาการพยาบาลผู้สูงอายุ คุณความดี คุณค่า และประโยชน์ที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบแต่ บุพการี ครูอาจารย์ และผู้สูงอายุทุกท่านที่มีส่วนร่วมให้วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

พินลัษณ์ นิติภากรณ์

42910149: สาขาวิชา: การพยาบาลผู้สูงอายุ; พย.ม. (การพยาบาลผู้สูงอายุ)

คำสำคัญ: การระลึกถึงความหลัง/ ภาวะซึมเศร้า/ ความพึงพอใจในชีวิต/ ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา
 พิณลักษณ์ นิติภากรณ์: ผลของโปรแกรมการระลึกถึงความหลังต่อภาวะซึมเศร้าและความพึงพอใจ
 ในชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา (THE EFFECT OF REMINISCENCE ON DEPRESSION AND
 LIFE SATISFACTION AMONG THE ELDERLY IN NURSING HOME) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: วาริ กังใจ,
 พย.ด., รัชนิภากรณ์ ทรัพย์กรานนท์, Ph.D., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ค.ด. 124 หน้า. ปี พ.ศ. 2547. ISBN 974-383-976-3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบศึกษา 2 กลุ่มวัดซ้ำ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการระลึก
 ถึงความหลังต่อภาวะซึมเศร้าและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา กลุ่มตัวอย่าง
 เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราวาระนครวัดในพระสังฆราชูปถัมภ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 เป็นผู้ที่มิฉะนั้นมีภาวะซึมเศร้าอยู่ระหว่าง 19-24 คะแนน จำนวน 12 คน สุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
 กลุ่มละ 6 คน กลุ่มควบคุมได้รับการดูแลตามปกติ กลุ่มทดลองได้ทำการระลึกถึงความหลังตามขั้นตอนที่
 กำหนดไว้ ประกอบด้วยกิจกรรม การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้วิจัยกับผู้สูงอายุ การระลึกถึงความหลังในช่วง
 ชีวิตวัยเด็ก วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ ตามลำดับ และการยุติสัมพันธ์ภาพ ใช้ระยะเวลา 5 สัปดาห์ เก็บรวบรวมข้อมูล
 โดยการสัมภาษณ์ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล โดยใช้แบบประเมิน
 ภาวะซึมเศร้าของนิพนธ์ พวงวรินทร์ และคณะ (2537) และแบบประเมินความพึงพอใจในชีวิตของศรีเรือน
 แก้วกัญวล (2533) ซึ่งผู้วิจัยนำแบบประเมินทั้งสองชุดไปทดลองใช้และหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคได้
 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 และ 0.78 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัว
 แปรภายในกลุ่มและเปรียบเทียบเชิงพหุคูณแบบนิวแมน-คูลส์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองต่อคะแนนภาวะซึมเศร้าอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมการระลึกถึงความหลังมีภาวะซึมเศร้าใน
 ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ต่ำกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
 ส่วนในระยะหลังการทดลองและในระยะติดตามผล ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบภาวะซึมเศร้าในระยะหลัง
 การทดลองและในระยะติดตามผล ทั้งสองกลุ่มพบว่า กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการระลึกถึงความหลังมีภาวะ
 ซึมเศร้าทุกช่วงเวลาต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลองต่อคะแนนความพึงพอใจในชีวิตอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมการระลึกถึงความหลังมีความพึงพอใจในชีวิต
 ในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล สูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
 เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ทั้งสองกลุ่มพบว่ากลุ่มที่เข้าร่วม
 โปรแกรมการระลึกถึงความหลังมีความพึงพอใจในชีวิตในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนความพึงพอใจในชีวิตในระยะติดตามผลนั้น ทั้งกลุ่มทดลองและ
 กลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

การศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นแนวทางในการนำวิธีการระลึกถึงความหลังไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ
 การพยาบาลเพื่อลดภาวะซึมเศร้าและเพิ่มความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ

42910149: MAJOR: GERONTOLOGICAL NURSING; M.N.S. (GERONTOLOGICAL NURSING)
 KEYWORDS: REMINISCENCE/ DEPRESSION/ LIFE SATISFACTION/ THE ELDERLY IN NURSING HOME
 PINNALUK NITIPAKORN: THE EFFECT OF REMINISCENCE ON DEPRESSION AND
 LIFE SATISFACTION AMONG THE ELDERLY IN NURSING HOME. THESIS ADVISORS: WAREE
 KANGCHAI, Ph.D., RARCHARNEEPORN SUBGRANON, Ph.D., PAIRAT WONGNAM, Ph.D. 124 P.
 2004. ISBN 974-383-976-3

This research was designed as a two - group , repeated measure experimental research , and aimed to study the effects of reminiscence on depression and life satisfaction among the elderly in nursing home. The sample consisted of 12 elderly who lived in the Wasanawes nursing home Pranakornsriyuthaya Province. Simple random sampling, was used to select 6 sample for an experimental group and 6 for control group. The experimental group received reminiscence program; which were discovering reality, reminiscence in child, adolescence and adult and holding on . The control group received regular training. A pre-test and post-test of depression level and life satisfaction were conducted using Nipon depression assessment tool and Srirun life satisfaction assessment tool. The Cronbach Alpha for there two tools were 0.76 and 0.78. Frequencies, percentage, mean, standard deviations, repeated measures analysis of variance: one between - subject variable and one within-subject variable and Newman-Keuls method were used for data analysis.

The result of the study showed that

1. There was a statistic significant interaction between method and interval on depression at a .05 level. The post-test scores on depression of reminiscence in the experimental group after the experiment and at the follow up stage were lower than before using reminiscence. However, there was no significant between after the experiment and at the follow up stage. The post-test scores on depression in the experimental group after the experiment and at the follow up stage were lower than the control group at a .05 level of significance.

2. There was a statistic significant interaction between method and interval on life satisfaction at a .05 level. The post-test scores on life satisfaction of reminiscence in the experimental group after the experiment and at the follow up stage were higher than before using reminiscence. The post-test score on life satisfaction in group after the experiment and at the follow up stage was higher than the control group at a .05 level of significance. While there was no difference life satisfaction at the follow up stage in two groups.

Recommendations for nursing practice on reminiscence of elderly to decrease depression and increase life satisfaction were presented.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัยและเหตุผลสนับสนุน.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ.....	31
แนวคิดเกี่ยวกับการระลึกถึงความหลัง (Reminiscence).....	42
แนวคิดที่เกี่ยวกับการระลึกถึงความหลัง.....	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	59
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง.....	60
การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	65
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	66
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	81
สรุปผลการวิจัย	81
อภิปรายผลการวิจัย.....	82
ข้อเสนอแนะ.....	85
บรรณานุกรม.....	87
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยและแผนการระลึกถึงความหลัง.....	101
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	117
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	119
ประวัติย่อของผู้วิจัย	124

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามข้อมูลพื้นฐาน.....	68
2 ข้อมูลและค่าสถิติพื้นฐานคะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในระยะก่อน การทดลอง ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม. 69	
3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุระหว่าง วิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง.....	70
4 ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล.....	72
5 ผลการทดสอบย่อยของระยะเวลาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อภาวะซึมเศร้าของ ผู้สูงอายุ.....	73
6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองในระยะก่อน การทดลอง ระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ด้วยวิธีการทดสอบแบบนิวแมน- คูลส์ (Newman-Keuls Method).....	74
7 ข้อมูลและค่าสถิติพื้นฐานความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	75
8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาของการทดลอง.....	76
9 ผลการทดสอบผลย่อยของวิธีการทดลองในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล.....	78
10 ผลการทดสอบย่อยของระยะเวลาในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต่อความพึงพอใจใน ชีวิตของผู้สูงอายุ.....	79
11 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุกลุ่มทดลองใน ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยวิธีการทดสอบ แบบนิวแมน – คูลส์ (Newman-Keuls Method).....	80

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 รูปแบบการทดลอง	56
3 กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับระยะเวลาของการทดลองต่อ ภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ.....	71
4 กราฟเส้นแสดงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับระยะเวลาของการทดลองต่อ ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ	77